

אחרונה בס"ת, הרי הספר פסול בכתבי הקודש נמצא דלא חילל שבת כלל, כי מאחר דלא מהני הספר פסול, ואם הספר פסול לא חילל שבת. ולפי מה שאמרנו לעיל דיש לחלק בין אות אחת דלא הוי מומר, נמצא דהוא להדיא חילל שבת דהא הספר כשר והוי כתיבה. משא"כ בכתב שתי אותיות הרי הוא מומר, ואם הוא מומר אינו כתיבה והספר פסול ואינו חייב. אמנם לפי מה שמסיק המנח"ח, דכיון דעבר על מילתא דרחמנא לא מהני, א"כ כל השלמת ס"ת לא הוי חילול שבת מפני שכתבתו לא מהני. וצ"ע מדברי הגמ' שהבאנו לעיל, דחייב בהשלים אות בס"ת, וצ"ע.

ובאמת כתב המנח"ח דאפשר לומר דמטעם אחר, אם כתב את הגט בשבת הגט פסול, מטעם כל מילתא דאמר רחמנא לא תעבד, אי עבד לא מהני (תמורה ד, ב), ממילא אין כתיבה זו מכשירה את הגט, ואם הגט פסול משום דלא מהני, יתוקן האיסור. ולא מיקרי דעבר על מימרא דרחמנא, כי מן התורה אין איסור בכתב ע"ג כתב, אלא האיסור נולד רק אם נאמר דהגט כשר, אבל אם הגט פסול, לא עבר כלל על מימרא דרחמנא.

ולפי"ז נמצא, דגם אם כתב בשבת אות אחת והשלים את הגט או אות

סימן כז

בענין כתיבה שאינה מתקיימת בשבת

דאדרבה משום זה מגרע גרע, דאטו משום דתרתין קא עביד עדיף טפי, ומי שמוחק וחוזר וכותב לא יתחייב.

ונראה דהרמ"א מדמהו לענין הכותב בדבר שאינו מתקיים, כי כן כתב אע"פ שאינו מתקיים כתב זה. והסברא היא, משום דספר עומד לשימוש ובוודאי יפתחנו. מ"מ אע"פ שאינו מחוייב ע"ז חטאת מ"מ איסורא איכא, דמ"מ הוי כתיבה והוי מחיקה. אלא דיש דין לענין חטאת שצריך להיות דבר המתקיים, אבל בשעתו עושה מעשה כתיבה ומחיקה. ואע"פ דשניא הכא קצת מכותב במי פירות, דהתם החפצא מבטל את הכתב מאליו ובמהותו הוא דבר שאינו בר קיימא. אבל כאן

בענין הנידון האם מותר לפתוח או לנעול בשב"ק ספר הכתוב עליו מבחוץ אותיות, כדרך שכותבין על הספרים מבחוץ שם הספרים, ואיכא למיחש בזה משום מוחק וכותב בשבת. דהרי כשפותח לא יכולים לקרות עוד את האותיות, עד שיחזור וינעלנו. השיב הרמ"א (שו"ת הרמ"א סימן קיט), דיש לדקדק בהא טובא דהא קי"ל בסוף פרק הבונה (קד, ב), "כתב במשקין, במי פירות, באבק דרכים, ובכל דבר שאינו מתקיים פטור", וידוע דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מתלת, כדאיתא בסוף פרק האורג (קז, א). ובנידון זה אע"ג דאינו מתקיים כתב זה, מ"מ הוי כתיבה ומחיקה. ולא מהני אם הוי מחיקה, מה שחוזר ונועלו וכותבו,

מנענע את השמן דהוי פסיק רישא להבערה וכיבוי. וכן אי אפשר להתירו משום מלאכה שאינה צריכה לגופה, דמ"מ מלאכה שאינה צריכה לגופה אסורה לכתחילה. ועוד, דאדרבה מלאכה זו צריכה לגופה היא, דהא צריך למחוק ולכתוב כדי לפתוח ולנעול את הספר, ומאחר דזה הוי דרך מחיקה וכתובה איכא למימר דאסור.

אמנם כתב הרמ"א, דיש למצוא צד היתר בנידון זה, ואיכא למימר הואיל ועומד לפתוח ולנעול, אין דרך מחיקה בכך. ולכאורה אין כוונת הרמ"א למימר מטעם דהוי כתב שאינו מתקיים, דהא כבר בירר דמטעם זה עכ"פ איסורא איכא. ובאמת אם יכתוב בשבת כתב שאינו מתקיים כעין זה, איסורא עביד. אלא דהרמ"א חידש דאם כבר כתוב כתב זה, מאחר שהוא עשוי לשימוש תדיר לסגור ולפתוח, אף שבתחילה כשכתב ע"ג חודי הדפים מיקרי כתיבה, מ"מ בהמשך השימוש אינו בכלל מעשה מחיקה, ולא משום תנאי דהוי דבר שאינו מתקיים, אלא במקרה דנן לא חל ע"ז שם מחיקה כלל אפילו לשעתו, לפי שהספר עומד להיסגר והכתב ישאר, הרי חשבינן גם בשעת הפתיחה דאינה מחיקה, לפי שהספר עומד לסגירה, ולכן שרי לגמרי.

עוד כתב הרמ"א לדון מצד אחר, מדברי הגמ' התם (שבת קד, ב) "א"ר אמי, כתב אות אחת בטבריה ואחת בציפורי חייב, כתיבה היא אלא שמחוסר קריבה. והתנן, כתב על שני כותלי הבית ועל שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה, פטור. התם מחוסר מעשה דקריבה, הכא לא מחוסר מעשה דקריבה", ע"כ. ופירש"י (שם ד"ה מחוסר מעשה),

צריך האדם לעשות המעשה פתיחה מרצונו כדי לבטל את הכתב. עכ"פ דימה את זה הרמ"א לכותב במי פירות, דמ"מ מה דאין צריך רצונו למחוק, פועל גדר ביטול הכתיבה, דהחפצא מצד עצמו עומד להימחק. וה"נ בספר שכתוב ע"ג חודי הדפים המחיקה נגרמת מהשימוש שבו שעומד להיפתח. והכותב על כלי שעיקר שימושו להיפתח ולהיסגר, הוי לדעת הרמ"א ככותב על דבר שאינו מתקיים. לאפוקי ממי שכותב על דבר שאין מצד החפצא מציאות של מחיקה, אלא דמכוון למחוק, זהו אין לו שייכות לדין דבר שאינו מתקיים.

עוד דן הרמ"א, דאף אי נימא דליכא איסור מחיקה כשפותח את הספר, מפני שאח"כ נועלו, והוי כאילו אינו עומד במחיקתו, ועושה דבר ההיפך מן המחיקה. מ"מ כתב דאדרבה במה שאח"כ נועלו גרע טפי, מאחר שהנחנו שהמחיקה בשעתה הוי מחיקה, לא יגרע מה שאח"כ יעשה ההיפך ממעשה הראשון ויוסיף חטא על פשע, דהמעשה ההופכי אינו סיבה לבטל המעשה הקודם, אלא אדרבה תרתי עביד, עביד מחיקה ועביד כתיבה.

ועיין שם עוד, שרצה להתירו מדין אינו מתכוין דשרי אליבא דר"ש. מ"מ כתב דזה אינו, דהא מודה ר"ש בפסיק רישא, ודמי לנר שאחורי הדלת דאסור לנעול הדלת אם

(ו) עיקר טעמו הוא, דמה שמתכוין למחוק אינו כמגביל את המלאכה הקודמת, אלא כמתכוין לעשות עוד איסור, דדבר שאינו מתקיים נקרא רק באופן דנכלה מעצמו, אבל אם הוא ע"י מלאכה, אינו נידון כמבטל המלאכה הראשונה אלא כעושה מלאכה אחרת.

מפני שמצד עצמו הוי צבע לעולם. ב. עוד נראה מדברי הרמ"א, דהיתר לפתוח ולנעול את הספר אינו מטענת דבר שאינו מתקיים, אלא הטעם הוא דמפני שהספר עומד לפתוח ולנעול וכך דרך תשמישו, לא חל ע"ז שם כתיבה ומחיקה כלל.

ועיין באבני נזר (או"ח סימן ר"ס ק"ג), שרצה לדייק מדברי הרמ"א בתשובה הנ"ל, דהספר המדובר הואיל ועשוי לפתוח ולנעול, חשיב הכתב הכתוב ע"ג חודי הדפים כדבר שאינו מתקיים. ולכאור' הרמ"א לא נתכוין לכך כלל. דהרמ"א ס"ל דדמיונו הוא מצד עצם החפצא דאינו מתקיים מפני שעומד לפתיחה וסגירה. אבל מה שדעתו ומחשבתו לפתוח ולנעול את הספר לא מהני דהשתא כתב גמור הוא, ולא מהני מה שבדעתו אח"כ לפתוח את הספר ולמחוק את הכתב.

והנה האבנ"ז בהלכות קושר (סימן קפ ס"ק י) כתב ברור, דלאחר העיון נראה, דהא דבעינן במלאכת קושר קשר של קיימא, ואם דעתו להתירו פטור. ולכאור' יש לעיין מאי שנא מכל המלאכות, דאם הוציא מרה"י ע"מ לחזור ולהכניס חייב. וכן כותב ע"מ למחוק חייב. וכתב דאין לומר שכשדעתו להתיר לא הוי קשר וחיבור כלל. שהרי קשר של תפילין הוא הלכה למשה מסיני, ולדעת רבינו אליהו צריך לקושרו ולהתירו כל יום, וא"כ נמצא דאינו קשר של קיימא, ומ"מ דינו כקשר לענין מצוות תפילין.

ומבאר האבנ"ז דיסוד איסור מלאכת קושר בשבת, משום חיבור הוא, וכל היכא שאינו חיבור של קיימא לא שמה חיבור. ובשבת אינו חייב אלא כשמלאכתו מתקיימת,

מחוסר מעשה דקריבה, אינו מקרבן אלא ע"י קציצה המפסיק ביניהם, וכי קאמר רב אמי כגון כתב אחת על שפת לוח זו בטבריה, ואחת על שפת לוח זו בציפורי, ואתה יכול לקרבן שלא במעשה אלא קריבה בעלמא, עכ"ל. א"כ נראה דקריבה אינה נקראת מחוסר מעשה כלל. נמצא דאם היו ב' אותיות הללו כבר כתובים אחת בטבריה ואחת בציפורי, ומקרבן זו לזו לא עבד כלום. וה"ה אם היו קרובים והרחיקם לא עביד כלום ואינו נידון כמחוק. ממילא נפקא לן לנידון דידן, דאע"ג דפותח ונועל את הספר אינו עושה אלא את מעשה ההקרבה וההרחקה, ולא כלום עביד דהקריבה אינו מעשה כלל. ואין לחלק דהתם כל אות כתובה במקום אחר, ואינו מחוסר רק הקרבה, אבל כשפותח ונועל את הספר באמצע האותיות הוי ככותב. זה אינו, דלענין מלאכת שבת שתי האותיות כאות אחת דמי, ואם התם הקריבה אינה כמעשה, ה"נ שרי לפתוח ולנעול את הספר ולא כלום עביד.

התבאר בדברי הרמ"א שני יסודות, א. הכותב בשב"ק על חודו של ספר, דמיונו כדן הכותב במי פירות שהוא חיסרון בחפצא של הכתב, ונקרא דבר שאינו מתקיים. לפי"ז נראה, דאם עצם החומר הוא דבר המתקיים חייב, ולא מהני מה שחושב בדעתו שאינו רוצה לקיימו ויעשה מעשה מחיקה. אלא הכא דוקא שהספר בנוי באופן שדרכו להיפתח ולהיסגר, בזה עצמו הוי חיסרון בחפצא של דבר הנכתב. אמנם אדם שהיה בדעתו למחוק הכתב, אין זה מיקרי דבר שאינו של קיימא מפני מחשבתו. כדמיון הצובע את פניו אין שייך להתירו משום דדרך אדם לרחוץ את פניו, ע"כ הוי צובע לשעה,

קירבן עדיין, משום דחשיבי סמוכים להדדי. ה"נ בכתב ע"ג חודי הדפים מיקרי כתיבה אע"פ שלא קירבן עדיין, ואין זו כתיבה ואין זו מחיקה. וגם הרמ"א בתשובה התיר פתיחת הספרים. והדברי יחזקאל רצה לקיים דברי הרמ"א, ולא קיבל דברי האבנ"ז, אלא דאף בשאר מלאכות בעינן מלאכה של קיימא, וכל הכותב מתחילה כתב שדעתו למוחקו לא מיקרי מלאכה המתקיימת, ואין חייב עליה בשבת. וזוהי כוונת הרמ"א דכיון דעשוי לפתוח ולסגור אין בזה כתיבה ומחיקה.

והנה האבנ"ז (או"ח סימן רי ס"ק יג) אחר שדחה לראיותיו של הרמ"א כתב, דסברת הרמ"א להתיר פתיחת הספרים היא, רק משום דחשיב דבר שאינו מתקיים מפני שעומד לפתוח ולנעול. נמצא דכל הפלפול בזה, הוא רק אם יש בזה איסור דרבנן, דהרי כל פטורי דשבת פטור אבל אסור, ותנן במתני' כתב במשקין וכו' ובכל דבר שאינו מתקיים פטור. נמצא דלא קיבל האבנ"ז דברי הרמ"א להתיר פתיחת הספרים, אלא לומר דאיסורו רק מדרבנן. והלבוש שכתב דקרוי לחיוב חטאת ס"ל, דלא מיקרי אינו מתקיים אא"כ נסתר מאליו, לא מה שהוא נסתר ע"י מעשה פתיחתו של האדם. אמנם פלא שהאבנ"ז העלים עיניו מהסברא שכתב הרמ"א בתשובה, להתיר פתיחת הספרים משום שפתיחת וסגירת הספר אין זו דרך כתיבה ומחיקה כלל מפני שעומד לכך, וצ"ע.

והנה החזו"א (או"ח סימן סא ס"ק א), דחה סברת האחרונים שרצו להתיר מטעם דכתב על חודי הספרים הוי כדלת העשויה לפתוח ולנעול, ע"כ אינו מעשה כתיבה כלל,

ממילא כשאינו קשר של קיימא לא הוי מלאכתו מתקיימת דמלאכת הקשירה היא החיבור, וחיבור שדעתו להתירו לא שמיה חיבור. וה"מ למלאכת שבת, אבל בתפילין וכלאיים אע"פ שדעתו להתירו ואין מלאכתו מתקיימת, מ"מ עכשיו הוא מחובר ואין תנאי שיהיה מלאכתו מתקיימת.

נמצא מדברי האבנ"ז, דמחלק בין מלאכת קושר לשאר מלאכות. דבשאר מלאכות אין הלכה כזו שיהיה הדבר מתקיים, ואף אם ירצה לבטל ולמחוק הכתיבה לאחר זמן, עדיין מיקרי כתיבה וחייב עליה. אלא מה דפטור בכותב בדבר שאינו מתקיים, הוא רק בכה"ג דהחפצא מצד עצמו נידון כדבר שאינו מתקיים, כגון בכותב במי פירות או בכתב הכתוב על חודי הדפים שדרכו לפותחו ולנעולו.

אמנם הדברי יחזקאל (סימן ד ס"ק יז) רצה לקיים דברי הרמ"א מטעם אחר. דהלבוש לא קיבל דינו של הרמ"א (הובא בט"ז סימן שמ ס"ק ב), וכתב דהספרים שכותבין עליהם בראש חודי הדפים אסור לפותחן בשבת, שהרי מוחק ושובר את האותיות, וכן אסור לסוגרן משום כותב. וביותר דחמיר טפי משבירת העוגות דאין שם אלא מוחק, וכאן הוי מוחק ע"מ לכתוב שהרי דעתו לחזור ולסוגרו אחר הלימוד, וקרוב אני לומר שחייב עליו חטאת, ע"כ דבריו.

ובט"ז השיג על דברי הלבוש בכמה אנפי. וביותר מסוגיית הגמ' בפרק הבונה, דאמרינן התם, כתב אות אחת בטבריה ואות אחת בצפורי חייב, כתיבה היא אלא שמחוסרת קריבה. ומוכח דמיקרי כתיבה אע"פ שלא

לפי דברי הרמ"א הנ"ל, דין בר קיימא הוא דין מיוחד במלאכת קושר דצריך קשירה שהיא בר קיימא. והגדר הוא, דאינו דין במעשה המלאכה, אלא הוא דין בגדר מהות הקשר, דקשר הוי חיבור וכל שאינו בר קיימא לאו שמה חיבור.

ועל פי הנחה משונה זו, ראיתי מי שפלפל להוכיח עד כמה מיקרי גדר אינו מתקיים, ויצא לו דלפחות שתיים עשרה שעות הוי כבר בגדר דבר המתקיים. והוכיח דבר זה מקרשי המשכן שהקים מרע"ה בשבעת ימי המילואים, ועמדו בכל ערב לפרקם, ומהתם ילפינן מלאכת כותב, (כמבואר במתני' שבת קג, א). ואף שעצם מעשה הכתיבה היה על דבר המתקיים, ואדרבה מתקיים לאורך ימים, אלא דמאחר שהיה לו ציווי לפרקם מיקרי דבר שאינו מתקיים, מפני שיש בזה רצון שלא להתקיים. וכל זה תמוה לפלפל בדבר שאין לו שורש בש"ס ובפוסקים.

ואמנם מה שדייק האבנ"ז מדברי הרמ"א, בכתב ע"ג חודי הדפים, הרי התם החפצא בנויה לפתיחה ונעילה בכל רגע ולא להתקיים. משא"כ בכותב על חפץ איתן, באותו רגע שהחליט לכתוב, עושה מעשה מלאכה גמורה בדבר המתקיים, ואינו דומה לכל דבר שמצד טבעו אינו מתקיים, א"כ אין דינו בזה כלום.

ועיין במשנ"ב (סימן שג ס"ק פב) שכתב גבי הקולעת שיערה בשבת, דאינה חייבת משום אורג משום דאין סופו להתקיים ועומד לסתירה. וכתב השעה"צ (ס"ק סח) דמקור דין זה הוא מהמשנה בריש פר' הבונה, דקתני התם "כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת

והיא כנראה סברת הרמ"א להתירו לגמרי. וכתב דנראה דלא דמי לבנין כלל, דהתם עיקר שם מלאכת הבנין היא הקביעות, והמניח אבן ואינו מבטלה אינו כלום, ואם מבטלה חייב משום בונה. אלא גדר הדין דהוי כותב על דבר שאינו מתקיים, ע"כ הכותב על חודי הדפים פטור, א"כ במוחק איסורו רק מדרבנן. וביותר דהוי מקלקל לגבי הכתב, ולא דמי למוחק ע"מ לכתוב, דזה רק כשיש לו צורך לכתב השני, אבל הכא השני דומה לראשון והוי מקלקל. א"כ יש להתירו מטעם תרי דרבנן בפס"ר, וכתב דמ"מ ראוי להחמיר.

הנה ראיתי דברי האחרונים שתולין עצמם באילן גדול, לדון ולהורות צד היתר במלאכת שבת, להגיד דכל דבר שאינו עומד להתקיים ע"י מחשבתו כשרוצה לבטל את המלאכה כעין כתיבה, מיקרי דבר שאינו מתקיים ופטור על מלאכה זו בשבת. וראיתי לבאר שאין לזה שורש ממש בש"ס ובראשונים.

דהנה איתא תלתא דיני בדין דבר שאינו מתקיים, חדא הוא דין קיימא בעצם הכתב, כגון כותב במי פירות. ועוד איכא דין דהמלאכה תהיה מלאכה המתקיימת. ודין העושה מלאכה ע"ג דבר המתקיים, והיינו כגון הכותב כתב גמור ע"ג ירקות, התם החיסרון הוא בחפצא, שאין ע"ז דין מעשה כתיבה מפני שהדבר אינו מתקיים. ועוד לענין כתיבה אם אין דעתו להמשיך במלאכתו, כגון הכותב ודעתו למחוק אין זו מלאכה המתקיימת. ובזה צריך ראיה אם יש לזה דין דבר שאינו מתקיים, מפני שלא דנו בזה בגמרא. ואמנם איכא למילף דבר זה מהמשכן דהתם ליכא ביטול המלאכה. אמנם

גדול, מיהא איסורא דרבנן איכא. ובתינוק אין לחוש דקטן האוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, היכא דלא ספינן ליה בידים". ע"כ.

הנה מלשון הרמ"א מצינו צד היתר, דאין מתכוין למחיקה אלא לאכילה וכלאחר יד הוא, ומ"מ החמיר ואסר לשבור. ומלשון המרדכי נראה דצד ההיתר הוא, מפני שאינו מוחק ע"מ לכתוב, וצ"ע. ועין שם בבגדי ישע להשל"ה (ס"ק ד) דכתב, מכאן נ"ל דאסור לרשום על הספר שם הספר מבחוץ על הדפים, דהא כשיפתח אותו בשבת ויסתור האותיות מהדף יהיה דומה למחיקה. וכן שמעתי שנמצא כ"כ בספר חסידים. ואף שיש לדחוק קצת ולומר דשאני האותיות שהם על העוגה שהיו מתחילה מחוברים, משא"כ בדפי הספר שכל אחד נפרד מחבירו מ"מ יש להיזהר, ע"כ דבריו. ונראה דכתב טעם חדש להיתר, דלא מיקרי כתב, מפני שהוא כתוב על דפי הספר שכ"א נפרד מחבירו.

והנה הלבוש ג"כ למד מדברי המרדכי, לאיסור הפתיחה באותיות הכתובים על חודי הדפים, וגם דחמיר טפי מעוגה, דהא כאן הרי מוחק ע"מ לכתוב ואינו מקלקל, וכתב דקרוב אני לומר שחייב עליו חטאת.

ובעצם דינו של המרדכי עמד עליו הט"ז (סימן שמ ס"ק ב), דמ"ט יש לאסור דהא אפי' במקום שיש אב מלאכה כגון בורר וטוחן, אין שייך לאוסרו במקום אכילה, כיוון שעושה לצורך אכילה ואינה מלאכה, וק"ו בזה שהוא מקלקל דאינו מוחק ע"מ לכתוב. וגם המג"א (שם ס"ק ו) כתב בשם הלבוש להחמיר. ונ"ל להחמיר בפתיחת ונעילת

בשבת, חייב, ע"כ. ומשמע לכאור' מלשון המשנה, דאפילו אם מלאכתו מתקיימת בשבת לחוד, מיקרי מלאכה המתקיימת, וכך משמע מלשון הרמב"ם (הלכות שבת ט, יג). וא"כ מה דפוטרת המשנה בכתב שאינו מתקיים, כגון במשקין ובמי פירות, היינו משום שאינו מתקיים כלל אפי' ליום השבת. אמנם רש"י על המשנה התם פ"י דהאי דקתני "בשבת", אעושה מלאכה קאי, ומשמע מדבריו דבעינן שיהיה מתקיים תמיד ולא סגי ביום השבת לחוד. ובעינן הקולעת שעה יש להסתפק, דאולי הוא מתקיים ביום השבת, מ"מ אינה חייבת מפני שאינו מתקיים תמיד כדעת רש"י. או דלמא דאינו מתקיים אפילו ביום השבת, ולכך פטורה כדעת הרמב"ם.

אמנם יש לעיין בדבריו, דמנין לנו דדעת רש"י בשאר מלאכות דצריך להתקיים תמיד כבונה גבי קליעה, דאולי אסור אפי' אינו מתקיים כלל. דהא גבי בונה למדנו בירושלמי דבנין לשעה הוי בנין, ומנין לנו דין דאינו מתקיים בשאר מלאכות. וגם אין ראייה איך דעת הרמב"ם בדבר שאינו מתקיים, דהרמב"ם כתב דינו משום דעומד לפרקו, וצ"ע.

ובאותו ענין איתא בשו"ע (סימן שמ, ג) בהגה"ה "אסור לשבור עוגה שכתוב עליה כמין אותיות, אע"פ שאינו מכון רק לאכילה, דהוי מוחק (מרדכי פרק כלל גדול)". והא לך לשון המרדכי (סימן שסט) וז"ל, "נשאל לרבינו מאיר, על עוגות התינוקות שכותבין עליהם האותיות ותיבות, איך אוכלים אותם התינוקות ביו"ט. והשיב אי משום מוחק ביו"ט, ליכא איסורא דאורייתא במוחק אלא ע"מ לכתוב כדאמרין בפרק

ירוקה ואין זה דבר המתקיים, עכ"פ אכתי איכא איסורא, והמשברה הוא מוחק מדרבנן ואין כאן מקום היתר. אלא דאם פס"ר דלא ניחא ליה מותר בדרבנן יש מקום להקל, וכבר הכריע המג"א לאיסור.

עוד דן החזו"א שם, אם בתרי דרבנן שרי פס"ר דלא ניחא ליה, וה"נ איכא תרי דרבנן, מוחק שלא ע"מ לכתוב, ואינו מתקיים. אבל אין מוכרע דעוגה הוי דבר שאינו מתקיים. והביא מהמשנ"ב דהיתיר מטעם תרי דרבנן, דהוי מוחק שלא ע"מ לכתוב, וכלאחר יד. מיהו עיקר ההיתר דתרי דרבנן בפס"ר אינו מוכרע, ואין לו מקור בגמ'. ואמנם יתכן דדברי הדגול מרבבה לא היה לפני מרן זללה"ה, אבל בדגול מרבבה איתא להדיא, דהוי כלאחר יד ומקלקל שלא ע"מ לכתוב, ובפס"ר דלא ניחא ליה בתרי דרבנן ובמקלקל מותר.

עוד כתב החזו"א, בטעם ההיתר של הט"ז דהיתיר משום דהוי דרך אכילה, כמו שהותר בורר וטוחן דרך אכילה. ותמה ע"ז טובא, דאכילה התמידית היא דרך ברירה וטחינה ולא חייל עלה שם עמל מלאכה וע"כ מעשיו נטפלים לאכילתו, משא"כ אין אכילה התמידית דרך מחיקה, ומלאכת מחיקה הוי מלאכה אף דרך אכילה.

ועיין עוד שהשיג על דברי המשנ"ב שחילק דכשהאותיות מהעוגה עצמה שרי. ואינו מובן דהעושה כן בשבת ודאי מיקרי כותב, אלא אם אינו מתקיים אין כאן חיוב, ועיי"ש.

ובנידון של האותיות הכתובות על חודי

הספר שכתב עליו בחודי הדפים, וראיות הרמ"א בתשובה אינם מוכרחות.

והדגול מרבבה (שם) רצה להיתיר מכמה טעמי, דלא מבעיא לדברי תרוה"ד שהביא המג"א (סימן שיד ס"ק ה) דסבר דפס"ר שרי באיסור דרבנן, א"כ בכה"ג דהוי מוחק שלא ע"מ לכתוב, הוא רק איסור דרבנן, וכיוון שאינו מתכוין מותר. ואפי' לדעת המג"א (שם) דפליג וסבר דפס"ר אסור באיסור דרבנן, מ"מ היכא דאינו מתכוין ומקלקל ועביד כלאחר יד גם להמג"א שרי אפי' בפס"ר, והכא כולהו איתנהו ביה. ועוד דהכא שובר בפיו דרך אכילה, ולכן כתב דנ"ל להיתיר לגמרי. וכתב שכל האחרונים תמהו על איסור זה, אלא דלא מלאם ליבם להקל נגד פסקו של המהר"ם מרוטנבורג שהביא המרדכי.

ועיין בספר נזירות שמשון (סימן שמ על דברי המג"א) דכתב גבי עוגה, ולי נראה כמו שכתב הט"ז דבעוגה הכל שרי, דהכתיבה אינה דומה למשכן דאינה עומדת לקיום [לכאורה היא כסברת האבנ"ז], והאכילה הוי קלקול ואינו מתכוין למחיקה [כסברת הדגול מרבבה], והוי כשובר חבית לאכול גרוגרות.

והנה החזו"א בהלכות שבת (סימן סא ס"ק א) דן בדברי הדגול מרבבה, וכתב דאין מובן טעמו, דאי משום דאין דעתו לקיים אלא לאכול את העוגה, לא מצינו בכותב דצריך לקיים, ולא אמרו אלא דצריך לכתוב על דבר המתקיים. אמנם אם כתב על דבר המתקיים אלא דעתו שלא לקיימו כגון כותב בשבת בסוף היום ודעתו לשרוף את הכתב במוצש"ק חייב, וא"כ הכותב על העוגה בשבת חייב. ואת"ל דעוגה דרכה להעלות

דגם באינו מתקיים חייב, דפסק כרב בשוחט דחייב משום צובע.

ותמה עליו האבנ"ז (סימן קעג), דמי הגיד לו להנשמ"א דהסרק מיקרי אינו מתקיים, והרי כל עיקר הפטור באינו מתקיים נלמד מכותב, והכותב על בשרו חייב, וצ"ע. ועוד הקשה הקצוה"ש, דא"א לומר דהרמב"ם פוטר מטעם אינו מתקיים, דהא לא כתב טעמו משום אינו מתקיים, כמו המעביר סרק על הברזל שכתב הרמב"ם (ט, יג) דפטור משום שאינו מתקיים. אלא כתב דהוי כצובעת ולא צובעת ממש, וע"כ הוי מדרבנן.

וכתב לחלק, דבמלאכת כותב אין הפעולה נעשית על דבר הנכתב, אלא הפעולה היא הכתב עצמו שהדבר הנכתב נשאר רשום לזיכרון, וזה שייך גם בכותב על בשר האדם. משא"כ בצביעה, אין המלאכה היא עצם הצביעה, אלא במה שהדבר הנצבע מקבל הצבע. ע"כ הצביעה על פניה של האישה אינה דבר המתקיים, שהרי היא עומדת להתבטל ע"י מעשה רחיצה, וע"כ איסורו רק מדרבנן. וטעם זה דומה לסכרת האבנ"ז (סימן רי) שביאר דברי הרמ"א, באותיות הכתובות על חודי הדפים דמיקרי אינו מתקיים מפני שעומד לפתוח את הספר. וכך מסיק האבנ"ז דאינו מתקיים מחמת דעתו חשיב אינו מתקיים. וכך מבואר בתוס' בשבת (צד, ב ד"ה וכי דרך) דהקולעת שערה לא חשיב מלאכת אריגה, מפני שהקליעה עומדת לסתירה.

ונמצא לדידי גדרם של דברים, דלדברי האבנ"ז גדר דבר שאינו מתקיים ביאורו דהמלאכה אינה מתקיימת. ולדידי הגדר הוא, דנקרא כותב על דבר שאינו

הדפים, כתב החזו"א דלא כסברת האחרונים דלא מיקרי כותב ומוחק מפני שהוי כדלת העשויה לפתוח ולנעול. אלא דלא מיקרי כותב על דבר המתקיים, ועוד דהוי מקלקל, ומוחק שלא ע"מ לכתוב, ויש להתירו מטעם פס"ר בתרי דרבנן, וכמו שהתבאר לעיל, עיי"ש.

עלה בידינו כפי שנתבאר באחרונים, ה' טעמים להתיר פתיחתו ונעילתו של ספר שכתוב עליו בחודי הדפים. א. דהוי כותב על דבר שאינו מתקיים, אמנם איכא איסור דרבנן. ומ"ט מיקרי אינו מתקיים, לדברי האבנ"ז משום דדעתו למוחקו לבסוף כשיפתח את הספר. ולדברי החזו"א הספר עצמו הוא דבר שאינו מתקיים. ב. דברי הרמ"א דאינו גדר מחיקה כלל משום דעומד להיכתב שוב. ג. אינו גדר מחיקה משום דמחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה. ד. טעם האחרונים דהוי כדלת העשויה לפתוח ולנעול, ואינו מעשה כתיבה ומחיקה כלל. ה. טעם החזו"א דהוי פס"ר בתרי דרבנן.

ולהלכה, הרמ"א בשו"ע כתב להתיר. לדברי הלבוש, קרוב לומר דחייב חטאת. ולהמג"א איכא איסור מדרבנן, וכ"ה דעת התפארת ישראל, וכן נטו החזו"א והאבנ"ז.

והנה פסק הרמב"ם (שבת כב, כג), דאסור לאישה להעביר סרק על פניה משום שהיא כצובעת, ומשמע מדבריו דאיסורו מדרבנן. וכתב הקצות השולחן (סימן קמו, י) דהנשמ"א (כלל כד, א) כתב, דהסמ"ג והיראים נקטו דלא כהרמב"ם, אלא דחייבת חטאת. וביאר הנשמ"א, דהרמב"ם פוטר משום דהוי צובע על דבר שאינו מתקיים. והסמ"ג ס"ל

ועפ"י מיישב החת"ס דברי הגמ' במו"ק (ס, א), דפרכינן התם אמאי דאיגי בג"י דלא עשו יוהכ"פ בעת חנוכה ביהמ"ק, הא איכא למילף מקרבן יחיד דקרב בשבת במשכן אע"ג דאיסור מלאכה בשבת דינו בסקילה, ק"ו לבית המקדש דהוא בנין עולם ודין יוהכ"פ בכרת. ולכאור' מ"ט לא ילפינן מבנין המשכן ב' ימי המילואים, שבנו ופירקו כל יום והותר בשבת ש"מ דדחי שבת. ומוכרח דכל בנין דבנו וסתרו אותו בכל יום הוי בנין לשעה, ולכן היה מותר בשבת. חזינן דגם למשך יום נקראת מלאכה שאינה מתקיימת, דהרי התירו בנין המשכן בשבת.

ולכאור' מדברי החת"ס יש סתירה לתפיסת הגאב"ד הרב וייס זצוק"ל (שו"ת מנחת יצחק חלק ז סימן יג-טו) שרצה לאסור מלאכת בנין וכתיבה אפי' ליום אחד, הואיל ומצינו במלאכת הבנין והכתיבה שבמשכן, שהיה מתקיים רק

מתקיים, דכתיבה באופן הזה על דבר העומד להיפתח ולהיסגר, מיקרי כתב שאינו מתקיים, אע"פ שצריך גם את רצון האדם לזה כדי שיפתח ויסגר.

וכן הצובעת פניה, מיקרי צבע שאינו מתקיים, דהפנים לרחיצה הם עומדים. וכן הקולעת שעה לא מיקרי דבר המתקיים, מפני שעומד לסתירה.

והנה החילוק הוא, אם הלימוד הוא מהמשנה בפר' הבונה (קב, ב) דתנן התם, "כל העושה מלאכה, ומלאכתו מתקיימת בשבת, חייב", וכמו שביאר המ"מ, ואז ילפינן מהכא דהגדר הוא, דהוא דין במלאכה דגם אם שם מלאכה עליה, מ"מ הוא תנאי שתהיה מלאכה המתקיימת. וסברא זו דוחה הרמ"א בתשובתו, וכמו שהתבאר, דלא מיקרי שאין מלאכתו מתקיימת, דהא אדרבה עביד כתיבה ועביד מחיקה. אלא הטעם הוא, בגדרי מלאכת כותב דבעינן שיהיה מחומר המתקיים וע"ג דבר המתקיים, ממילא הוא חיסרון בעצם הכתב, דלאו כתב הוא. וכדין הקושר קשר שאינו של קיימא, דכל מהותו הוא חיבור, וכשאינו של קיימא אינו חיבור. ומה שכתב המ"מ, דילפינן דין מלאכה המתקיימת בכל המלאכות ממלאכת כותב, דחה את זה הרמ"א שם בתשובה, עיי"ש.

עוד באותו ענין, חזיתי בחת"ס (שו"ת חת"ס חלק אור"ח סימן עב) בענין בנין לשעה, דהולך לשיטתו דבנין לשעה לאו בנין הוא, ורק במדבר שבנו את המשכן וסתרו, הואיל וע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו הוי כבנין לדורות'.

(ז) יסוד דברי החת"ס סובבים התם לסתור דברי הנודב"י

(מהד"ב סימן ל), דצווח ככרוכיא על המשתמשים בפאראס"ל (מטריה) בשב"ק, וכתב דחושש אני להם לחיוב חטאת. וכתב החת"ס, דאומנם לישא הפאראס"ל בשבת לאו משנת חסידים היא, ושומר נפשו ירחק ממנו, מ"מ ליכא בזה חשש חיוב חטאת. וטעמו ע"פ דברי הירושלמי בס"פ כלל גדול, דהקשה "מה בנין היה במשכן, שהיו נותנים קרשים ע"ג אדנים, ולא לשעה היה, א"ר יוסי מתוך שהיו נוסעים וחונים ע"פ הדיבור כמו שהיו חונים לעולם. אר"י בר בון מכיוון שהבטיחון הקב"ה להכניסן לארץ, כמו שהוא לשעה, וכו'". ומתוך דברי הירושלמי הוכיח החת"ס דכל בנין לשעה שהוא עשוי מתחילה לבנותו ולסותרו ולחזור לבנותו ולסותרו לאו בנין הוא, דבנין לשעה לאו בנין הוא, ורק התם מתוך שהיו חונים ע"פ הדיבור הוי ליה כבנין עולם. ואומנם איכא מ"ד בירושלמי דפליג על סברא זו, מ"מ אשכחן בתלמודא דידן (לא, ב) בסתמא כסברת מ"ד זה, ש"מ דהכי קי"ל דבנין לשעה אינו בנין, ויש להחזיר מדאורייתא ההולכים בפאראס"ל הנ"ל.

מבוקר עד ערב בז' ימי המילואים, וילפינן מהתם דכל שדרך העולם לכתוב לאותו הזמן הוי גדר מתקיים. ומה שהתיר הרמ"א לפתוח ספר הכתוב ע"ג חודי הדפים, דכיוון שעומד לפתוח ולסגור כל שעה לא חשיב מתקיים, הואיל וזה הוי פחות מן הבוקר עד הערב, דכל שעה ושעה עומד להיפתח ולהיסגר. אמנם מדברי החת"ס מוכרח, דאדרבה מהתם ילפינן דבנין לשעה לאו בנין הוא. ושנית, דהא ע"כ לפי החת"ס אי אפשר ללמוד כלל מלאכת בנין וכתובה מז' ימי המילואים, דהא אדרבה התם הותרו מלאכתם בשבת. וע"כ למדו איסור מלאכתם ממלאכת הבנין והכתובה שהקימו את המשכן בזמן חנייתם, דזה היה ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו וחשיב בנין לעולם".

ח) דברי הגאב"ד הרב וייס זצוק"ל סבבו טביב הנידון בדבר הבעיה, האם שרי בבתי חולים לכתוב את האינפורמציה הרפואית בשבת ויו"ט בכתב שאינו מתקיים יותר מג' ימים, ולהעתיקו לאחר השבת, דהואיל ומיקרי כתב שאינו מתקיים אין בזה חיוב דאורייתא, ויש להקל לכתובו לצורך החולה. והרבה להוכיח טובא מדברי הראשונים והאחרונים דבנין וכתובה ליום אחד חשיב מלאכה המתקיימת, ולכך יש לאסור לכתוב בשבת כתיבה כזו שאינה מתקיימת.

אמנם הרב הגאון המחבר זצוק"ל לאחר משא ומתן ארוך בדבריו כתב, דיש לעיין טובא על הפסק הנזכר וזה לשונו, הנה המנחת יצחק (חלק ז סימן יג) הביא לדברי הרמב"ם בהלכות שבת (ט, יג) וז"ל "הצובע חוט וכי' ואין הצובע חייב עד שיהא צבע המתקיים, אבל צבע "שאינו מתקיים כלל" כגון שהעביר סרק או ששר ע"ג ברזל או נחושת וצבעו פטור, שהרי אתה מעבירו "לשעתו" ואינו צובע כלום, "וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת פטור", עכ"ל. והפירוש הפשוט הוא, שאינה מתקיימת יום השבת אז דווקא פטור. דהנה אף שהה"מ שם ציין מקורו למתני' בשבת (קכ, ב) דאיתא שם, זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב, ע"כ. ושם פירשו רש"י והר"ן והרע"ב דתיבת בשבת אעושה מלאכתו קאי, וכאילו תנא כל העושה בשבת וכי' עיין

בר"ן שם. אבל עדיין קשה ל"ל לתנא ליתני בשבת, הרי המתני' וכל המסכת איירי בשבת. ובהגהות וחיידושים למהר"א הורביץ כתב, דבא לדייק דבשיעור קטן בעינן כולו בשבת ולא רק גמר מלאכה, עיי"ש. ובתוס' חדשים על המשניות כתב בשם פר"ח, דקאי על הסיפא היינו שמלאכתו מתקיימת ונגמרת בשבת, שלמחר אינו עתיד להוסיף עליה. (היינו לפי מה שפירשו רש"י והר"ן הא דמתקיימת בשבת). ובהגהות מא"י הנדפס בגליון הר"ן שם, הגיה במתני' דצ"ל כל העושה מלאכה בשבת, ומלאכתו מתקיימת חייב, עיי"ש. ולפי הגה"ה זו א"א לומר כתו"ח בשם פר"ח הנ"ל. אבל איך שיהיה כ"ז א"א לומר אלא במתני', אבל לא ברמב"ם דמייירי בפטור כנ"ל. וע"כ הפירוש בדבריו, דדוקא אם אינה מתקיימת בשבת שעשה המלאכה, אז דוקא פטור, אבל אם מתקיימת יותר חייב. וחייב שייך במלאכה דאורייתא, ולדידיה כן הפירוש גם במתני', ואז א"צ לדוחקים הנ"ל. [מש"כ דאין צריך לדוחקים הנ"ל, קשה לשמוע על הראשונים ביטוי כזה]. וא"כ כיון שכתב הרב המגיד שם, דזה נלמד מן הכותב בשבת עיי"ש, וע"ע בדבריו (יא, טו) הרי זה בא ללמד ונמצא למד, דגם במלאכת כותב אם מתקיים רק לאותו שבת חייב.

[הנה המחבר הזה הוסיף מילת "יום" השבת, ונתן משמעות שהוא זמן המתקיים. אבל לדידי הרמב"ם מחדש חידוש גדול בצובע, דאם עשה מלאכה צריך שיחזיק המלאכה האסורה והמגונה כל השבת, ואז חייב עליה, אבל אם נתבטלה פטור ואינו תלוי במשך הזמן, דאחרת נתת דבריך לשיעורים אם עשה בתחילת השבת או בסופה. אבל לפי דבריו שצריך שיהנו מעשיו לכל השבת, והיינו שהוא בהגדרת המלאכה דמלאכה כזו שאינה חזקה כשעבד בחול, הרי הוא מוסיף לחזק. אבל בשבת על מלאכה כזו פטור, מפני שתיכף אחר מעשיו לא נמצאת המלאכה, אבל אינו שיעור המלאכה, אלא כל שנכלה בשבת לא עברה השבת באיסור מעשיו, וזהו חידוש. אמנם זהו רק במלאכות שיכולות להתבטל, וגם להתקיים, אבל במלאכת טוחן למשל לא שייך שתתבטל הטחינה, וכן ע"ד השלילה ג"כ לא שייך את זה, כגון בבורר ששלה הפסולת מן התערובת, א"כ כששפך שוב, הרי הם פנים חדשות שבאו לכאן, והמלאכה הקודמת היתה ונשארה. משא"כ במלאכת בונה, כותב וצובע כל אלו הם מלאכות שגדרם הצמודות וחייבור, א"כ התנאי במלאכת החייבור הוא רק כשמלאכת החייבור נשארה לשבת, וכל שאין נשאר לשבת אין נראה שיהיה כאן איסור, והבן. ואולי לזה כיון החזו"א שלקח משל שאם

כתב בין השמשות ודעתו למחוק במוצאי שב"ק, דדוקא בזה חייב, הואיל ונשאר כתוב בשבת, ולא עבר שבת כשהוא מחוק, משא"כ אם מחק בשבת, הרי נשאר מן השבת בלי המלאכה, ודו"ק].

עוד הביא שם מספר חמדת ישראל (להגאון ר' מאיר דן פלאצקי זצוק"ל) בקונטרס נר מצווה (מלאכת שבת אות כא), שכתב דכן נראה לו ברור בדעת הרמב"ם. ועיין עוד בחי"א (הלכות שבת כלל כד בני"א), בטעם דברי ההג"מ דהצריך לומר ברמב"ם דלמד ממלאכת כותב דווקא. והגאון החמד"י לשיטתו בדעת הרמב"ם כתב שם, במה דמסתפק המנ"ח, אם כתב על קלף של עיר הנידחת אם חייב משום כותב, כיון דכותב על דבר שאינו מתקיים. וכתב הגאון זצ"ל דכיון דבשבת אסור לשורפו ולאבדו, א"כ היום הוא בגדר דבר המתקיים. והיינו דבמה שמתקיים רק לאותו שבת הוא דבר המתקיים לחיוב כותב.

[והנה י"ל דאפשר לחלק בנידון זה, בין אם אינו מתקיים מחמת דהחפצא עשויה בצורה שלא להתקיים כגון כותב ע"ג ירקות וכדו', משא"כ גבי עיר הנידחת הרי החפצא הוא דבר המתקיים, רק יש עליו דין שצריך לשורפו, ולכאור' אין זה נקרא אינו מתקיים. כן יש לדון, אם שייך בזה כל שעומד להישרף כשרוף דמי, והוי ככותב באפר]. ועוד כתב שם בכותב מגילת סוטה בשבת, דאף דלמחיקה עומדת, מ"מ הוי כותב גמור. דהא דאינו חייב בכותב כתיבה שאינה מתקיימת, היינו במקום שאין תכלית בהכתיבה. אבל הכא דהמצווה כך היא, שיהיה כתיבה וימחק אותה אח"כ, פשיטא דחייב משום כותב דהוי מתקן גמור בכתיבה. וכתביה זו כן דרכה וחובתה, ונראה ברור דהוי כותב גמור, עכ"ל. והנה כי כן י"ל בנידון דידן משום דכתיבה זו כך דרכה, דהוי כותב גמור.

[ולכאור' צריך ביאור רחב לדברי החמד"י, דלכאור' מחדש החמד"י בדין דבר המתקיים, שגם דבר שמצד החפצא הוא דבר המתקיים, אלא דמצד הדין עושים אותו לאינו מתקיים, או מצד רצון האדם, חשיב לאינו מתקיים. והמנחת יצחק נקט כן בדברי האבני"ז. אמנם כבר ביארנו שהאבני"ז ס"ל רק על דפי הספר וכדומ' דחשיב אינו מתקיים, דהחפצא בנוי לזה. משא"כ גבי כותב על קלף של עיר הנידחת, וכן גבי מגילת סוטה, דהוא דבר המתחדש. ודבר זה צריך ראיה מהש"ס. וכן מה שאומר, דאם דינה להיכתב, אף שעומדת למחיקה דין כתיבה יש לו. אולי יש לומר, דאף שבכל מקום שאין מתקיים לאו כתיבה היא, איכא למימר דכאן אחשביה

רחמנא לענין סוטה, ומיגו דהוי כתב לענין סוטה, הוי כתב נמי לענין שבת. ובאמת תהיתי, בעצם הדין שצריך להיות כתיבה המתקיימת אם הוא דין כגדר כל העומד להימחק כמחוק דמי, לכן לא הוי כתיבה כלל. או שבאמת הוי כתיבה, אלא שהוא דין שיעור בכתב, והיינו שיכתוב בחוק שיתקיים על משך זמן. והנפק"מ יהיה בענין מגילת סוטה בשבת, דאם הוא דין שיעור בכתיבה, איכא למימר דכאן לא מהני, דאף שנקראת כתיבה, מ"מ חסר בשיעור הכתיבה לענין שבת, וגבי סוטה א"צ שיהיה שיעור. משא"כ אי נימא, שהוא דין בכתיבה דכתיבה שאינה עומדת לקיום אינה כתיבה, אפשר לומר דכאן מאחר שהיא באה למטרה דמגילת סוטה, הוי כתיבה. ומה שמסיים המנחת יצחק, דהוא הדין בנידון דידן, דכך היא דרך הכתיבה וע"כ הוי כותב גמור. תמוה, והא הכותב על גבי ירקות דחשיב כתיבה שאינה מתקיימת, וכי בשופטני עסקינן שכותב בלא מטרה, הרי ודאי מטרתו להיזכר משך זמן מה, מ"מ אמרינן דלאו כתיבה היא, וצ"ע].

והנה לאחר זמן נדפס מחדש כרך נוסף מהשו"ת מנחת יצחק, והגאב"ד הרב וייס זצוק"ל השיב שם תשובה להרב הגאון המחבר זצוק"ל (חלק ח סימן טז), וכתב לו בזה"ל, "הנה מה שפלפל ע"ד אשר כתבתי להוכיח מהקמת המשכן לענין עד כמה היא כתיבה המתקיימת, אף שדבריו נאמרו בהשכל, מ"מ לא משנה ההלכה למעשה אשר כתבתי שם. ועיין בשו"ת אבני נזר (אור"ח סימן רי), וימצא ראיה לדברי. ואין שיהיה כיון דלא הוי הפלפל בזה נפק"מ להלכה בדבר אשר ע"ז קאי תשובתי שם, אין עתי עמי לפלפל בזה". ע"כ דבריו. ולכאור' כל הרואה יתמה, הלא מדברי החת"ס שמפיו יצאה ההוראה כדברי הרב הגאון המחבר זצוק"ל, יצא לו דשרי לילך בשב"ק עם הפאראס"ל (מטריה) ולפתוח ולנעול אותה בשב"ק, הואיל ובנין לשעה לאו בנין הוא. ואיכא ראיה גמורה מהא דשרי ב' ימי המילואים לבנות ולסתור המשכן בשב"ק, הואיל והוי בנין רק ליום א' ובנו ע"ד לסותרו, ואיכא מינייה נפק"מ גדולה להלכה למעשה.

ובאמת באמתחת הרב הגאון המחבר זצוק"ל נמצא מכתב ששלח למרן בעל המנחת יצחק (מיום ג' לפרשת יתרו י"ד שבט תשמ"ח), וז"ל, "החיים והשלום למרן הגאון הגדול מוה"ר יצחק יעקב וייס שליט"א (זצוק"ל) גאב"ד דירושלים ת"ו, ומח"ס מנחת יצחק. אחדשה"ט בכבוד כראוי, הראוני תלמידי, תשובה מהדר"ג אלי בענין כתיבה שאינה מתקיימת בשבת. האמת הוא שהמכתב

ע"כ אין לאוסרו כלל.

וראיתי בשביתת השבת (דיני מלאכה שאינה לקיום ס"ק ד) מה שהביא בשם הגרצ"פ פרנק זצוק"ל, ואף שדבריו שם מעורפלים, מ"מ יש לעמוד על דבריו שרוצה לומר דכל ביומו לאו גדר בנין הוא. ולכאור' מה יאמר לענין כתיבה. וצריך לומר אחד משני דברים, או דגם בכתיבה כל דהוא רק ליום א' לא מיקרי מלאכה המתקיימת. וזה צ"ע, דהא מה שדעתו למחוק לא מבטל הכתיבה. או שנאמר דבאמת בשבת לא בנו ופירקו את המשכן, ולא היה שם מלאכת כתיבה ליום א', (כמו שכתב קרה"ע הנ"ל).

ועיין עוד שם בשביתת השבת, דכתב דלשיטות דבנין לשעה הוי בנין אסור אפי' לסתור ביומו. וה"נ לענין כתיבה, דלכאור' מאותו מקור שנלמד דבנין לשעה הוי בנין, אפשר ללמוד גם לענין כתיבה. אא"כ נאמר כטעם החת"ס דכל דליומו הוא, לא מיקרי מחיקה כלל. ועוד כתב שם להתיר, מהא דשרי מגבן ביו"ט, ואולי אפשר לחלק דדוקא מגבן שרי, דכל בנינו הוא רק עד האכילה וזהו בנינו, משא"כ בנין אבנים דהשתא בונהו ללא הגבלת זמן, וה"נ לענין כתיבה.

ובאמת כבר האריכו האחרונים להוכיח, דגם לדעת הבבלי בנין לשעה הוי בנין ואסור לבנות בנין ליומו, וא"כ הדרא קושיה לדוכתיה היאך היה שרי לבנות ולסתור בשב"ק דו' ימי המילואים. וע"כ לשיטתם צ"ל שמרע"ה לא הקים את המשכן בשבת (כ"כ קרה"ע על דברי הירושלמי פ"ק דיומא). ואומנם אפש"ל דפתיחת ונעילת הפאראס"ל שהתירה החת"ס, הוא כגדר כתב שע"ג חודי הדפים, ודמי לדלת העשויה לפתיחה ונעילה,

עצמו לא הגיע אלי כלל, ואילו היה מגיע הייתי מעדיף שלא להדפיסו כי החלק הראשון מהתשובה אין אני רואה תועלת לאחרים. עכ"פ תשובה מהדר"ג נדפסה בזמנו בקונטרס מאור החיים דחסידי ויזניץ ב"ב, והמו"ל בקשו ממני לשלוח להם הערות. ומה שלא הבנתי בדברי הדר"ג, ישרי אמר לי לפנות מקודם להדר"ג. וזה פתרונו, פניתי להדר"ג וחס ושלום לא עלתה למך ערכי כמוני להשיב על פסק מרן שליט"א, לתומי חשבתי שראיית הדר"ג מהקשרים דשבעת ימי המילואים אין תואם למה שכתב הרמ"א בתשובתו בטעם השני. ומה שנראה דרך אגב מתשובתו, שיש איזה צד שיטה שאין כותב לשעתו ע"מ למחוק אחר שעה, איסור תורה. ואמנם יכולים ללמוד צד היתר, לא ראיתי דבר זה מבוסס כל הצורך מהש"ס והראשונים. וגם האבנ"ז בכמה מקומות בדברי עצמו ג"כ לא נראה שקבע זה להלכה. ואסיים בברכת הדיוט, שיוסיף הדר"ג לשבת על ממלכתו הוא וביתו מתוך הרחבה ושלווה ובריות גופא עד ביאת גוא"צ בב"א, כאוות נפש מעריצו ומכבדו כערכו הרים, אלטער פנחס גילרנטר.

סימן כח

כתיבה שאינה מתקיימת בשבת (א)

בגדר מלאכה שאינה מתקיימת בשבת. והנה הבאנו וביארנו וציינו את המקורות המדברים

הנה יש לדון בדיון כותב ע"מ למחוק, האם דינו כמו כתב שאינו מתקיים, או דהוי